

Työkalut terään: teroituksen ABC

Miksi kunnostaa vanhoja työkaluja?

Vanhojen työkalujen kunnostaminen on paitsi palkitsevaa, myös kestävä. Vanhojen työkalujen kunnostaminen ja uudelleen käyttäminen vähentää jätteen määrää. Se rajoittaa myös uusien työkalujen tarvetta, mikä puolestaan pienentää teollisuuden tuottamia hiilipäästöjä sekä veden ja muiden luonnonvarojen sekä raaka-aineiden käyttöä.

Työkalujen teroittamisen ja kunnostamisen taidot ovat usein myös tarpeen silloin, kun niitä käytetään yhteisissä tapahtumissa ja toiminnassa, kuten esimerkiksi työpajoissa ja yhteisöpuutarhoissa. Terävillä ja kunnossa olevilla työkaluilla työntekokin on sujuvampaa ja yleensä myös turvallisempaa, joskin terävien työkalujen kanssa työskenneltäessä on syytä noudattaa erityistä huolellisuutta. Kirveen ei tarvitse olla yhtä terävä kuin keittiöveitsen, sillä sen käyttötarkoitus vaatii enemmän kestävyyttä kuin terävyyttä. Keittiöveitsen terää vastaavaan kulmaan teroitettu kirves tylsyisi tai jopa lohkeaisi hyvin nopeasti.

Teroittamista voi tehdä paitsi kulmahiomakoneella eli ”rälläkällä”, myös perinteisempiä menetelmiä eli tahkoa ja liippakiveä käyttäen.

Teroittaminen tahkon avulla

Tahkon valmisteluun tarvitaan vain vettä. Tahkossa tulee olla jonkinlainen vesitiivis astia kiven alla, jotta kivi pysyy koko tahkoamisen ajan märkänä. Vesi toimii liukasteena ja pitää myös huolen siitä, että tahkokivi kuluu tasaisesti. Tahkoamisen jälkeen vesiastia tulee tyhjentää, sillä veteen jätettäessä kivi ”pehmenee” ja voi mennä pilalle.

Jos kirveen terässä on lovia tai sen kaari on väärässä muodossa, aloitetaan tasaamalla ne tahkon kylkeä vasten. Näin saadaan lovet häviämään ja luodaan oikeanlainen kaarevuus terään. Oikeanlainen terän muoto on loiva kaari. Liian pyöreäksi teroitettu kirves voi olla vaarallinen sen lipsahtaessa helposti.

Kuva 1: vasemmanpuoleisen kirveen terä on teroitettu liian pyöreäksi. Oikeanpuoleisessa kirveessä kaari on loivempi ja toimivampi.

Kun terä on saatu oikeaan muotoon, luodaan siihen tahkolla viiste molemmilta puolilta. Viisteen tulee olla tasainen ja samassa kulmassa molemmilta puolilta. Viistettä tahkottaessa terää tulee pitää tukevasti kahdella kädellä ja liikuttaa tasaisesti sivusuunnassa tahkoa vasten. Näin saadaan sekä terä, että tahkon kivi kulumaan tasaisesti. Sivuttaisliike kannattaa tehdä koko keholla ranteiden sijasta, sillä näin siihen saa enemmän kontrollia.

Tahkon pyörimissuunnan on hyvä olla itseään kohti, sillä tämä helpottaa hieman oikean teroituskulman löytämistä. Ota kirveen terästä kiinni niin, että terä on tahkoa kohti. Tahkon

Työkalut terään: teroituksen ABC

pyöriessä laske terä hieman liian terävässä kulmassa tahkoa vasten ja ala loiventaa kulmaa nostamalla hamaran puolta ylöspäin, kunnes vesi alkaa valua terän yläpuolelta. Voit myös ottaa mustan tussin ja värittää teroitettavan viisteen. Kun tussi kuluu teroitettaessa pois, on terä oikeassa kulmassa. Muista vaihtaa teroitettavaa puolta välillä, ettei terästä tule toispuoleista.

Terä on teroitettu tarpeeksi siinä vaiheessa, kun molempien puolien viisteet kohtaavat keskellä. Metalli kääntyy teroitettaessa hieman vastakkaiselle puolelle synnyttäen kierteen. Lopuksi voit vielä tahkota molempia puolia hyvin hellästi, jotta saat kierteen poistettua terästä.

Liippakivi eli kovasin:

Liippakivellä ei tehdä suurta muutosta terän viisteeseen, vaan sillä ylläpidetään ja viimeistellään teroitus. Jos viistettä tulee muuttaa, voi sen tehdä tahkolla tai rälläkällä.

Liippakivellä teroittaminen aloitetaan kastelemalla liippakivi vedellä. Tämän jälkeen teroitettava terä voidaan laittaa pöytää vasten reunalle, jotta se pysyy tukevasti paikoillaan. Teroitus tulee aina tehdä terän takaa niin, että kirveen hamarapuoli on itseä kohti, sillä terän puolelta teroitettaessa käsi voi helposti lipsahtaa ja osua terään. Liippakivi otetaan käteen ja asetetaan terän viisteen mukaisesti. Tämän jälkeen aloitetaan pyörivällä liikkeellä hieroa kiveä terää vasten. Liippakiveä ei tarvitse painaa kauhean lujasti terää vasten.

Oikean teroituskulman hakemisessa voi taas käyttää mustaa tussia värittämään viiste. Kun tussi kuluu pois, on sopiva kulma löytynyt. Välillä kannattaa vaihtaa teroitettavaa puolta, jotta viisteiden kärki kohtaisi keskellä terää. Terä on teroitettu tarpeeksi siinä vaiheessa, kun molempien puolien viisteet kohtaavat keskellä. Lopuksi voit vielä hioa molempia puolia hyvin hellästi, jotta saat kierteen poistettua terästä.

Muuta huomioon otettavaa

Rälläkällä viistettä muotoillessa tulee terä kiinnittää sopivaan paikkaan esim. ruuvipuristimella ja viilentää sitä välillä, että se ei pääse kuumenemaan liikaa. Liika kuumeneminen pilaa terän karkaisun heikentäen terän kestävyyttä.